

چکیده:

این مطالعه کیفی با روش روایت پژوهی با بیان روایتی چند دقیقه‌ای از رفتارهای بهم ریخته‌ی یک دانش‌آموز در کلاس درس، توسط مدیر مدرسه نگارش شده است، و با تحلیل و بررسی رفتار دانش‌آموز مخل در کلاس، توسط معلم و مدیر مدرسه، مفاهیم اصلی استخراج گردیده تا اقدامات لازم جهت رفع مسایل و مشکلات رفتاری دانش‌آموز انجام شود. پس از بررسی، مشخص گردید تامین نیازهای ضروری دانش‌آموزان در کلاس درس از جمله نیاز به تعلق و قدرت با روش‌های علمی، می‌تواند بسیاری از مشکلات رفتاری دانش‌آموزان را به سرعت کاهش دهد.

عنوان گزارش: من مدرسه ام را دوست دارم اگر.....^۱

توصیف واقعه:

امروز تصمیم گرفتم که خودم شخصا برای نظارت رفتارهای متین به بهانه ی امضای کتاب "بنویسیم"، وارد کلاس پنجم شده و گوشه ای از کلاس آرام و بی سرو صدا بنشینم.

بچه های کلاس پنجم ۱۳ نفر بیشتر نیستند و همه ی آنها بصورت سه گروه سه نفره و یک گروه ۴ نفره دور هم نشسته اند. کلاس مرتب، تمیز و خلوت و بسیار با روحیه است.

معلم در حال تثبیت یادگیری ضرب کسرها است و بچه ها را یکی یکی پای تابلو صدا می زند و نمونه سوال حل می کنند.

متین سرش را روی میز گذاشته، گاهی به سمت راست کلاس و گاهی به سمت چپ تکان می خورد، حوصله ندارد، گاهی زیر لب غر غر می کند، وقتی معلم از دور، برای جلب توجه متین او را صدا می زند سرش را بالا می آورد و به حالت دیگری می نشیند و ادای دیگری در میآورد، گاهی صداهای عجیبی در میآورد و یا بدون مقدمه صحبت می کند مثلا وقتی خانم معلم، علی را پای تابلو صدا زد، متین یهو گفت: پیراهنشو با اون دکمه های جا به جاش!!
و همه ی بچه ها زدند زیر خنده!!.....

گاهی بر می گردد به سمت من و وقتی که نگاه چشم من به نگاه چشم او برخورد می کند لبخندی می زند و برمی گردد به طرف تابلو.

معلم هر چند دقیقه یکبار، با متین متین گفتن، به او گوشزد می کند که داخل کلاس باشد و رفتارهای غیر عادی خود را کنترل کند...

بالاخره نوبت متین است که برای حل مساله، پای تابلو برود، معلم از متین خواست جواب ضرب کسر روی تابلو را بنویسد و متین با کمی مکث درست جواب داد و بعد از آفرین معلم، نگاهش را به من انداخت و هر دو لبخند زدیم. بعد معلم از متین خواست برای آن مساله بنویسد، متین مدام روی تابلو می نوشت و پاک می کرد این پا و آن پا می شد که بتواند درست بنویسد ولی نمی توانست. بچه ها از گوشه و کنار کلاس سعی می کردند به او کمک کنند و معلم می گفت متین دقت کن و خوب فکر کن، عین مثال کود و سبزی کتاب، می توانی بنویسی.....

^۱ - الهه محنتی، دکترای مدیریت فرهنگی، مدیر ابتدایی

متین، لا به لای حرکت های مضطربانه، به من نگاه می کرد تا واکنش مرا متوجه شود و من سرم را روی کتابها می انداختم که به نظر بیاید من متوجه متین نیستم.....

متین با وجود همه ی راهنمایی ها و توضیحات معلم، نتوانست مفهوم ضرب کسر را بفهمد و مساله بنویسد. معلم به او گفت:

بنشین سر جایت و حواست را جمع کن...

از بس، سر کلاس حرف می زنی و گوش نمی دهی، یادنگرفتی...

همان موقع، همه ی بچه ها فریاد زدند خانم ما بیاییم، خانم ما بیاییم و....

و متین در حالی که گویا از من خجالت کشیده، سرش را انداخت پایین و سر جایش نشست...

موقع استراحت شد و بچه ها با فرمان معلم، برای استراحت به بیرون از کلاس رفتند.

متین در حال جمع کردن وسایلش، زیرچشمی نگاه من می کرد. وسایلش را جمع کرد داخل کمد گذاشت و موقع رفتن از کلاس، در حالی که به نظر می رسید کلاس شلوغ و در هم هست و از زاویه ی دید من خارج شده است، در پاشنه ی درب کلاس تنه ی محکمی به دوستش علی زد و از کلاس بیرون رفت.

بعد از کمی صحبت با معلم، به سمت دفتر حرکت کردم، بچه های کلاس پنجم ۱ و پنجم ۲ داخل حیاط برای استراحت آمده بودند، متین را از دور نگاه می کردم، با حسام و علی و چند نفر از بچه ای پنجم ۱ در حال بازی بودند که یهو به نظر رسید یک درگیری لفظی بین بچه های هر دو پنجم بوجود آمد و متین با سرعت به طرف من دوید و گفت خانم این محمد حسین به من فحش می ده و....

محمد حسین هم عصبانی به سمت من آمد و گفت خانم به خدا دروغ می گه..

متین همیشه وارد بازی بچه های کلاس ما می شه و ما رو اذیت می کنه و هل می ده.

بچه های کلاس پنجم ۱ به حمایت از محمد حسین، گفتند خانم محمد حسین راست می گه، این متین همیشه بازی ما رو بهم می زنه و دروغ می گه و....

به بچه ها گفتم شما بروید بازی و متین، شما، بیا پیش من!

در گوشه ی حیاط، کنار متین ایستادم و با هم با آرامی صحبت کردیم.

به متین گفتم: متین چی شده؟! چرا اینطوری می کنی؟! چرا با بچه ها درگیر می شوی؟! چرا داخل کلاس و مدرسه، به دوستان احترام نمیداری؟!!

متین گفت:

خانم بچه ها منو دوست ندارن! با من بازی نمی کنند! همش منو عصبانی می کنند! خانم همش با من دعوا می کنه، کارهای اشتباه بچه ها رو نمی بینه، همش فقط می گه متین!

بیان مساله اصلی:

همه چیز برای من روشن شده بود. دو سال گذشته کتاب نظریه انتخاب گلاسر (۱۹۹۸) را خوانده بودم. در این کتاب با پنج نیاز اساسی دانش آموز در مدرسه آشنا شده بودم. نیازهای اساسی که اینک ضرورت دارد به عنوان مدیر مدرسه، تامین کننده ی آن برای دانش آموزانم در مدرسه باشم. کتاب مدرسه کیفی (۱۹۹۰)، کتاب همه ی دانش آموزان می توانند موفق شوند (۲۰۰۰) چشم انداز وسیعی از نیازهای بچه ها در مدرسه را برای من روشن ساخته بود. اینک که در رفتارهای متین دقت می کردم، متوجه سرخوردگی های او در تامین نیاز به قدرت و تعلق به گروه، توسط معلم، همکلاسی ها و خانواده می شدم. مساله عدم تامین نیازهای اساسی متین در محیط مدرسه بود و من باید با دقت و تامل در رفتارهای او، این نیازها را تشخیص می دادم و در جهت رفع آن، تلاش می نمودم.

یافته ها:

روایت به دقت مورد تحلیل مدیر و معلم کلاس قرار گرفت و مقوله های اصلی و فرعی از آن استخراج گردید و مورد بررسی قرار گرفت.

تحلیل رفتار	مقوله های فرعی	مقوله های اصلی
دانش آموز	تکان خوردن به چپ و راست و بی حوصلگی در کلاس	جلب توجه
	غرغر کردن متین در کلاس	جلب توجه
	صحبت کردن بی مقدمه در کلاس	جلب توجه
	در آوردن صداهای عجیب	جلب توجه
	لبخند رضایت متین از پاسخگویی به سوال معلم	ابراز رضایت از تایید شدن
	ترس از غلط نوشتن	ترس از سرکوب شدن
	نگاه های زیرچشمی به مدیر مدرسه برای دریافت تایید	نیاز به تایید
	خجالت کشیدن از ناتوانی در پاسخگویی به سوال معلم	تحقیر
	تنه زدن عمدی به علی موقع زنگ استراحت	ابراز قدرت
	درگیری لفظی متین با محمد حسین	ابراز قدرت
بچه ها متین را دوست ندارند	عدم تعلق به گروه	
بچه ها با متین بازی نمی کنند	عدم تعلق به گروه	

خشونت برای حفظ قدرت	بچه ها متین را عصبانی می کنند	
تهدید	بشین سر جات متین و حواست جمع کن	معلم
سرزنش	از بس سر کلاس حرف می زنی یاد نگرفتی	
دعوا	معلم همیشه با من دعوا می کند	
تبعیض	معلم فقط خطاهای منو می بیند	
ارتباط	صحبت آرام و دوستانه مدیر با متین	مدیر

شرح آموخته ها:

مفاهیم اصلی استخراج شده مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرد.

مفهوم جلب توجه:

همه ی دانش آموزان در طیف متفاوت، نیاز به توجه، تعلق، احترام و پذیرفته شدن در گروه دارند. دانش آموزانی که نیاز به توجه دارند و آن را به طرق معمول به دست نمی آورند، ممکن است برای رسیدن به هدف خود، به رفتار غیرمعمول و رفتاری که به منظور جلب توجه صورت می گیرد، متوسل شوند. همچنان که متین با تکان خوردن های بی جا، بی مقدمه صحبت کردن، ایجاد سرو صدا، غرغر کردن به دنبال کسب آن بوده است.

ما باید به دانش آموزانی که در جست و جوی توجه هستند کمک کنیم تا بتوانند نیازهای خود را برآورده سازند که این کمک از طریق ارایه بازخورد در مورد کار آن ها و تمجید و تحسین زیاد، وقتی که کار خود را به خوبی انجام می دهند، میسر می باشد. این دانش آموزان زمانی که بازخورد و لذت و امتنان فوری و آنی به دست می آورند، بهتر عمل می کنند.

هنگامی که با دانش آموزانی که نیاز به توجه دارند کار می کنیم باید صریح باشیم و دقیقاً به آن ها بگوییم که چه کار اشتباهی انجام داده اند، پیامد آن چیست و چرا این گونه است. با این گونه دانش آموزان نباید سختگیری کرد، آنها را در موقعیت هایی قرار دهیم که به راحتی بتوانند موجبات تحسین دیگران را فراهم نمایند.

ضروری است که دانش آموزان احترام و تعهد به کلاس و معلم و کارکنان مدرسه را یاد بگیرند و گروه های دوستی پایدار و مقاومی داشته باشند. همدلی، همراهی و همکاری دانش آموزان در گروه های دوستی با یکدیگر، قطعاً نیاز به تعلق آنها را بیشتر می نماید و شادابی و نشاط بیشتری خواهند داشت. متین می توانست در کنار دوستانی که بیشتر، حواسشان به احساسات متین بود، شرایط بهتری داشته باشد.

مفاهیم: دعوا، سرزنش، تحقیر، تبعیض و تهدید، ترس

این مفاهیم (دعوا، سرزنش، تحقیر، تبعیض، تهدید و ترس) در کتاب مدارس کیفی گلاسز از ابزار مخربی برای از بین بردن ارتباط خوب و موثر با دانش آموزان یاد می شود و گلاسز تاکید می کند که معلم نباید از این ابزار در کلاس خود استفاده نماید.

بهترین حالت برای رفتار معلم متین در کلاس این بود که موقعیتی آسان برای پاسخگویی متین به سوال معلم فراهم می نمود تا مورد تایید و احساس خوب معلم، همکلاسی و مدیر قرار گیرد. معلم باید در خارج از زمان کلاس بصورت محرمانه و با گرفتن ارتباط صمیمی با متین، اشکالات او را در کلاس گوشزد می نمود.

مفهوم ابزار قدرت:

برخی اوقات دانش آموزان نیاز به داشتن قدرت در کلاس را حس می کنند، زیرا احساس می کنند که هیچ کس به آنها گوش نمی دهد. دانش آموزانی که از نظر تحصیلی به خوبی عمل نمی کنند به خصوص احساس می کنند که برای مجموعه ی دوستان و معلم و مدرسه اهمیتی ندارند. ولی از همه ی اینها گذشته، قدرت یکی از نیازهای اساسی دانش آموزان در طیف متفاوت می باشد که چنانچه به آن توجه نشود بسیاری از دانش آموزان برای بیان قدرت خود در جمع همسالان، از ابزار خشونت استفاده می نماید. درگیری های بدنی و لفظی متین با دوستان خود برای کسب قدرت، می توانست از طریق دادن مسئولیت رهبری گروه و یا مسئولیت هایی چون معلم یار و یا ناظم یار در مدرسه کاهش یابد.

مفهوم ارتباط:

من با مفهوم ارتباط و صندلی ارتباط در کتاب مدارس کیفی گلاسز، آشنا شدم. هر زمان که برای دانش آموزان مشکلی روی می دهد سعی می کنم با گرفتن ارتباط نزدیک و دوستانه با آنها و بیان احساسات غم و شادی و خشم و... آنها را متوجه عملکردشان نمایم و آنها در مشکل و مساله ی بوجود آمده تامل و فکر نمایند.

پیشنهادات:

دنیای دانش آموزان در مدرسه، دنیای وسیع و پیچیده ای است که نیاز به تخصص و مهارت بسیار زیاد معلمان در ارتباط با دانش آموزان دارد. لذا به همکاران عزیز پیشنهاد می گردد:

- مطالعات بسیاری در زمینه ی نیازهای روانشناختی دانش آموزان در مدرسه داشته باشند.
- تئوری انتخاب و کتاب مدارس کیفی و هر دانش آموزی می تواند موفق شود را حتما مطالعه نمایند.
- صبر و حوصله و پیگیری بسیاری در حل مشکلات دانش آموزان داشته باشند.
- روایت های روزانه خود را از رفتارهای دانش آموزان ثبت و ضبط نمایند تا بتوانند آنها را تحلیل نموده و اقدامات لازم برای برنامه های آموزشی و تربیتی خود انجام دهند.

- ارتباط خوب و موثری با خانواده های دانش آموزان داشته و در تحلیل و بررسی مسایل روانشناختی دانش آموزان نهایت دقت همه جانبه را داشته باشند.

پیشنهاد به مسئولان:

- دوره های ضمن خدمت مفید و موثر برای آگاهی معلمان در زمینه های روانشناسی دانش آموزان برگزار نمایند.
- امکانات و شرایط لازم برای تامین نیازهای ضروری دانش آموزان از جمله بازی، تفریح و سرگرمی، میان وعده ی غذا و... در مدارس فراهم گردد.
- در جذب و به کارگیری مدیران و معلمان با ویژگی های شخصیتی سالم تلاش نمایند.

منابع و ماخذ

گلاسر ویلیام، ترجمه ی فرزانه احمدی (۱۳۸۹). مدرسه ی کیفی، تهران: رسا

گلاسر ویلیام ترجمه ی مهرداد فیروزبخت (۱۳۸۹). تئوری انتخاب، تهران: آشیان

گلاسر ویلیام ترجمه ی علی صاحبی (۱۳۹۱). هر دانش آموزی می تواند موفق باشد، تهران، سایه سخن

گلاسر ویلیام ترجمه ی